

18 juni 1990

(B.S. 26/07/90)

Officieuze coördinatie

Koninklijk besluit houdende vaststelling van de lijst van de technische verpleegkundige prestaties en de lijst van de handelingen die door een geneesheer aan beoefenaars van de verpleegkunde kunnen worden toevertrouwd, alsmede de wijze van uitvoering van die prestaties en handelingen en de kwalificatievereisten waaraan de beoefenaars van de verpleegkunde moeten voldoen,

gewijzigd bij :

- Chronologische lijst
- Elke wijziging is tussen [...], [[...]], [[[...]]] geplaatst (wijzigingen in stijgende volgorde)
- Laatste wijziging : 07/11/2002

De koninklijke besluiten van :
04.09.1990 (BS : 13/09/90),
25.11.1991 (BS : 21/02/92),
27.12.1994 (BS : 26/01/95),
06.06.1997 (BS : 22/08/97),
02.07.1999 (BS : 29/10/99),
07.10.2002 (BS : 07/11/02)

Het arrest van de Raad van State nr 44144 du 21.09.93
Het Erratum du 26.11.1993 (BS : 21/9/93).
De ministeriële omzendbrieven van :
01.07.90 (BS : 03/10/90) et 17.06.97 (BS : 22/08/97).

Gelet op het koninklijk besluit van nr.78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies, inzonderheid op de artikelen 5, §1, derde lid,2, gewijzigd bij de wet van 20 december 1974, en 21ter, § 2, ingevoegd bij de wet van 20 december 1974;

Gelet op het eensluidend advies van de Technische Commissie voor verpleegkunde van 2 oktober 1989;

Gelet op het advies van de Raad van State;

Artikel 1

De lijst van de technische verpleegkundige prestaties, bedoeld in artikel 21ter, § 2, van [het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen] wordt vastgesteld in bijlage I van dit besluit. (koninklijk besluit van 07.10.2002)

Artikel 2

De in artikel 1 bedoelde prestaties mogen enkel worden verricht door beoefenaars van de verpleegkunde die één van de kwalificaties vermeld in bijlage III van dit besluit bezitten.

[De term « assistentie » zoals gebruikt in bijlage 1, onder 6 en 7, veronderstelt dat arts en verpleegkundige samen handelingen verrichten bij een patiënt, waarbij er direct visueel en verbaal contact tussen hen bestaat.]

Artikel 3

In het kader van [artikel 21quinquies, § 1, b)] van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 zijn de in artikel 2 van onderhavig besluit bedoelde beoefenaars van de verpleegkunde bevoegd om de verpleegkundige zorgen uit te voeren . Deze zorgen omvatten de planning, de uitvoering en de evaluatie met inbegrip van de gezondheidsbegeleiding van de patiënt en van zijn omgeving. Uit een verpleegkundig dossier, dat enkel door de beoefenaars van de verpleegkunde mag worden samengesteld en bijgehouden, moet blijken dat aan de voorschriften van dit artikel is

voldaan. (koninklijk besluit van 07.10.2002)

Artikel 4

De prestaties bedoeld in artikel 1 mogen door een ziekenhuisassistent(e) enkel worden verricht onder het directe toezicht van een geïnduceerde of een gebrevetteerde verpleger of verpleegster.

Artikel 5

De lijst van de handelingen bedoeld in artikel 5, §1, derde lid, 2, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 wordt vastgesteld in bijlage II van dit besluit.

Artikel 6

De in artikel 5 bedoelde handelingen mogen enkel worden verricht door beoefenaars van de verpleegkunde die één van de kwalificaties vermeld onder de punten a) en b) van bijlage III van dit besluit bezitten.

Artikel 7

In het kader van [artikel 21 quinquies, § 1, c)] van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967, zijn de in artikel 6 van dit besluit bedoelde beoefenaars van de verpleegkunde bevoegd om de verpleegkundige zorgen uit te voeren . Deze zorgen omvatten de planning, de uitvoering en de evaluatie met inbegrip van de gezondheidsbegeleiding van de patiënt en van zijn omgeving. Uit een verpleegkundig dossier, dat enkel door de beoefenaars van de verpleegkunde mag worden samengesteld en bijgehouden, moet blijken dat aan de voorschriften van dit artikel is voldaan. (koninklijk besluit van 07.10.2002)

[Artikel 8

Dit besluit, met uitzondering van artikel 4, treedt in werking de eerste dag van de tweede maand volgend op die gedurende welke het in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt. De datum van inwerkingtreding van artikel 4 zal later door Ons worden vastgesteld.]

Bijlage I

Lijst van de technische verpleegkundige prestaties die door beoefenaars van de verpleegkunde mogen worden verricht (vastgesteld met toepassing van [artikel 21 quinquies, § 3,] van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967). (koninklijk besluit van 07.10.2002)

Verklaring:

B1 = prestaties waarvoor geen voorschrift van de arts nodig is.

B2 = prestaties waarvoor een voorschrift van de arts nodig is.

1. BEHANDELINGEN

Brochure : [wondbehandeling](#)

1.1 Ademhalingsstelsel

B1.

- Luchtwegenaspiratie en -drainage
- Verpleegkundige zorgen aan en toezicht op patiënten met een kunstmatige luchtweg
- Gebruik van en toezicht op toestellen voor gecontroleerde beademing

B2.

- Zuurstoftoediening
- Gebruik van en toezicht op thoraxdrainagesysteem
- Cardiopulmonaire resuscitatie met technische hulpmiddelen

1.2. Bloedsomloopstelsel

B2.

- Plaatsen van intraveneuze katheters in perifere venen.
- Aanbrengen van verbanden en kousen ter preventie en/of behandeling van veneuze aandoeningen
- Voorbereiding, toediening van en toezicht op intraveneuze perfusies en transfusies eventueel met technische hulpmiddelen
- Gebruik van en toezicht op toestellen voor extracorporele circulatie en contrapulsatie.
- Verwijderen van arteriële en diep-veneuze katheters.
- [De afname en behandeling van transfusiebloed en van bloedderivaten.
- Het verrichten van de aderlating.] (koninklijk besluit van 07.10.2002)

1.3. Spijsverteringsstelsel

B1.

- Manuele verwijdering van fecalomen

B2.

- Voorbereiding, uitvoering en toezicht op
  - darmspoeling
  - maagspoeling
  - lavement
  - gastro-intestinale tubage en drainage

1.4. Urogenitaal stelsel [....]

(handeling geannuleerd door het arrest nr 44144 van de Raad van State van 21.09.93 (b.s. 26.11.93))

B1.

- Vaginale spoeling
- Aseptische vulvazorgen

B2.

- Voorbereiding, uitvoering en toezicht op
  - blaassondage
  - blaasinstillatie
  - drainage van de urinaire tractus

1.5. Huid en zintuigen

B1.

- Voorbereiding, uitvoering van en en toezicht op

- [...] wondverzorging (koninklijk besluit van 07.10.2002)
- de verzorging van stomata, wonden met wieken en drains
- verwijderen van losse vreemde voorwerpen uit de ogen

B2.

- Voorbereiding, uitvoering van en toezicht op
  - verwijderen van cutaan hechtingsmateriaal, wieken en drains [en cutane katheters K.B. 06.06.97 - b.s. 22.08.97]
  - spoeling van neus, ogen en oren
  - warmte- en koudetherapie
  - therapeutische baden
  - [verwijderen van en epidurale katheter K.B. 06.06.97 - b.s. 22.08.97]
- Toepassen van therapeutische lichtbronnen
- [Plaatsen van kopglazen, bloedzuigers en larven] (koninklijk besluit van 07.10.2002)

1.6. Metabolisme

B2.

- Voorbereiding, uitvoering van en toezicht op technieken van:
  - hemodialyse
  - hemoperfusie
  - plasmaforese
  - peritoneale dialyse
- Evenwicht houden van de vochtbalans

1.7. Medicamenteuze toedieningen

B2.

- Voorbereiding en toediening van medicatie via de volgende toegangswegen :
  - oraal (inbegrepen inhalatie)
  - rectaal
  - vaginaal
  - subcutaan
  - intramusculair
  - intraveneus
  - via luchtweg
  - hypodermoclyse
  - via gastro-intestinale katheter
  - via drain
  - oogindruppeling
  - oorindruppeling
  - percutane weg
- [Voorbereiding en toediening van een medicamenteuze onderhoudsdosis via een door de arts geplaatste katheter : epidurale, intraventriculair, in de plexus met als doel een langdurige analgesie bij de patiënt te bekomen.] (koninklijk besluit van 07.10.2002)

1.8. Bijzondere technieken

B1.

- Verpleegkundige zorgen aan en toezicht op prematuren met gebruik van incubator
- [...] (geannuleerd door het arrest nr 44144 van de Raad van State van 21.09.93 (b.s. 26.11.93))
- Toezicht op de voorbereiding van te steriliseren materialen en op het sterilisatieproces
- Manipulatie van radioactieve produkten

B2.

- [Verwijderen van gipsverbanden] (K.B. 06.06.97 - b.s. 22.08.97)
- Drainage van intracerebraal vocht via een ventrikeldrain onder permanente controle van de intracraniale druk. (K.B. 06.06.97 - b.s. 22.08.97)

2. VOEDSEL- EN VOCHTTOEDIENING

B1.

- Enterale vocht- en voedseltoediening

B2.

- Parenterale voeding

3. MOBILITEIT

B1.

- De patiënt in een functionele houding brengen met technische hulpmiddelen en het toezicht hierop.

4. HYGIENE

B1.

- Specifieke hygiënische zorgen als voorbereiding op een onderzoek of behandeling
- Hygiënische zorgen bij patiënten met ADL-dysfunctie.

5. FYSISCHE BEVEILIGING

B1.

- Vervoer van patiënten die een bestendig toezicht nodig hebben
- Maatregelen ter voorkoming van lichamelijke letsels: fixatiemiddelen, isolatie, beveiliging, toezicht
- Maatregelen ter preventie van infecties
- Maatregelen ter preventie van decubitusletsels

6. VERPLEEGKUNDIGE ACTIVITEITEN DIE VERBAND HOUDEN MET HET STELLEN VAN DE DIAGNOSE

B1.

- Meting van de parameters behorende tot de verschillende biologische functiestelsels

B2.

- Voorbereiding van en assistentie bij invasieve ingrepen tot diagnosestelling
- Gebruik van apparaten voor observatie van de verschillende functiestelsels

- Staalafneming en collectie van secreties en excreties
- Bloedafneming
  - door veneuze en capillaire punctie
  - langs aanwezige arteriële katheter
- Uitvoeren en aflezen van cutane en intradermotesten

7. ASSISTENTIE BIJ MEDISCHE HANDELINGEN

B1.

- Beheer van de chirurgische en anesthesiologische uitrusting
- Voorbereiding van de patiënt op de anesthesie en de chirurgische ingreep

B2.

- Deelneming aan de assistentie en aan het toezicht tijdens de anesthesie
- Voorbereiding, assistentie en instrumenteren bij medische en chirurgische ingrepen
- [....] (geannuleerd door het arrest nr 44144 van de Raad van State van 21.09.93 (b.s. 26.11.93))

Bijlage II

Lijst van de handelingen die door een geneesheer aan beoefenaars van de verpleegkunde kunnen worden toevertrouwd (vastgesteld met toepassing van artikel 5, § 1, derde lid, 2, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967).

Verklaring:

C - toevertrouwde geneeskundige handelingen :

C.

- Voorbereiding en toediening van :
  - chemotherapeutische middelen
  - isotopen
- Voorbereiding en toepassing van therapieën met radioactieve materialen [en met stralings-apparatuur] (K.B. 25.11.91 - b.s. 21.02.92)
- Beoordeling van de parameters behorende tot de verschillende biologische functiestelsels.
- Bediening van toestellen voor medische beeldvorming.
- Kwalitatief en semikwantitatief onderzoek van urine, [vol bloed, (K.B. 27.12.94, K.B. 06.06.97)] lichaamsvochten en excreties door middel van eenvoudige technieken waarvoor geen specifieke opleiding vereist is, in aanwezigheid van de patiënt en onder controle van een erkend laboratorium voor klinische biologie.
- [Aanleggen van gipsverbanden , na reductie van een eventuele fractuur door de arts.]
- [Voorbereiding en toediening van vaccins, in aanwezigheid van een arts. (K.B. 27.12.94, K.B. 06.06.97)]
- [Vervanging van de externe tracheacanule. (K.B. 06.06.97)]
- [Het debrideren van decubituswonden] (koninklijk besluit van 07.10.2002)

Bijlage III

Kwalificatievereisten vastgesteld met toepassing van de [artikelen 5, § 1, derde lid, 2, en

21quinquies, § 3] van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967. (koninklijk besluit van 07.10.2002)

a) de houders van de volgende diploma's en bekwaamheidsdiploma's:

- de diploma's van gegradueerde ziekenhuisverpleger of -verpleegster van gegradueerde psychiatrische verpleger of -verpleegster van gegradueerde pediatrische verpleger of -verpleegster van gegradueerde sociale verpleger of -verpleegster behaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 17 augustus 1957 houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder het diploma van vroedvrouw, verpleger of verpleegster wordt toegekend en van de beroepsuitoefening;
- het bekwaamheidsdiploma van ziekenoppasser of ziekenoppasster, behaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 4 april 1908 tot instelling van een bekwaamheidsdiploma van ziekenoppassers;
- het bekwaamheidsdiploma van krankzinnigenoppasser of krankzinnigenoppasster, behaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 22 juli 1908 tot instelling van een supplementaire proef voor krankzinnigenoppassers;
- de bekwaamheidsdiploma's van ziekenoppasser of ziekenoppasster, van ziekenhuisoppasser of gasthuisziekenoppasster, van krankzinnigenoppasser of krankzinnigenoppasster, behaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 12 juli 1913 tot wederinrichting van examens voor ziekenoppasser;
- de diploma's van gasthuisverpleger of gasthuisverpleegster, van ziekenbezoekster, van krankzinnigenoppasser of krankzinnigenoppasster, behaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 3 september 1921 tot instelling van de diploma's van verplegers en verpleegsters;
- de diploma's van gasthuisverpleger of gasthuisverpleegster, van huisverpleger of huisverpleegster, van krankzinnigenverpleger of krankzinnigenverpleegster, behaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 9 februari 1931 tot samenschakeling en herziening van de vroegere beschikkingen betreffende de diploma's van ziekenoppassers en -oppassters;
- de diploma's van verpleger of verpleegster voor sociale hygiëne, van krankzinnigenverpleger of -verpleegster, behaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 11 juli 1945 houdende wederinrichting van verplegers- en verpleegstersstudiën en -examens;
- het diploma van verpleger of verpleegster sociaal hygiënist(e), behaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 6 december 1954 tot wijziging van het besluit van de Regent van 11 juli 1945 houdende wederinrichting van verplegers- en verpleegstersstudiën en -examens en houdende instelling van het diploma van vroedvrouw-sociaal hygiëniste.
- het diploma van vroedvrouw: voor de uitoefening van de verpleegkunde wordt de persoon die in het bezit is van een diploma van vroedvrouw gelijkgesteld met de gegradueerde verpleger of verpleegster;

b) de houders van het brevet van ziekenhuisverpleger of -verpleegster, van psychiatrische verpleger of verpleegster behaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 9 juli 1960 houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder het brevet van verpleger of verpleegster wordt toegekend;

c) de houders van de volgende brevetten en getuigschriften

- het brevet van verpleegassistent of verpleegassistente, van ziekenhuisassistent of ziekenhuisassistente behaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 17 augustus 1957 houdende instelling van het brevet van verpleegassistent en verpleegassistente en vaststelling van de voorwaarden waaronder het wordt toegekend;
- het getuigschrift van ziekenoppass(t)er, behaald overeenkomstig het besluit van de Regent van 11 januari 1946 tot invoering van een getuigschrift van ziekenoppass(t)er en tot inrichting der studiën strekkende tot de verkrijging ervan;
- het getuigschrift van ziekenoppass(t)er van geesteszieken, behaald overeenkomstig het besluit van de Regent van 1 oktober 1947 betreffende het getuigschrift van ziekenoppass(t)er van geesteszieken en tot inrichting der studiën tot de verkrijging ervan;
- het getuigschrift afgeleverd door een school voor sanatoriumoppass(t)ers, die door de Staat opgericht, gesubsidieerd of erkend was vóór 1 september 1957;
- het getuigschrift van verzorgingscursussen behaald overeenkomstig het ministerieel besluit van 14 september 1926 betreffende het inrichten van een eenjarige cursus;
- het bekwaamheidsgetuigschrift tot verlenen van bijstand aan zieken, afgeleverd door de provinciale Geneeskundige Commissie overeenkomstig het besluit van de Regent van 20 juli 1947 betreffende de erkenning van de verzorgingsinstellingen.

d) de personen die zich kunnen beroepen op de bepalingen van artikel 54bis van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967.